

EVOLUȚIA EDUCAȚIEI ISTORICE

Dr. hab. **Ion EREMI**
Universitatea de Stat din Moldova

Evenimentele politice de la sfârșitul anilor '80 – începutul anilor '90 ai secolului trecut, au dus la destrămarea URSS-ului și încheierea „războiului rece”. Aceste fenomene au creat o situație nouă în Europa: unul dintre statele europene s-a unificat, altele s-au dezmembrat, iar fostele „republici unionale sovietice socialiste” au devenit state independente.

Evident că într-un asemenea context, știința istorică și educația istorică din fostele țări socialiste au intrat într-o criză profundă. Istoricii urmau să explice evoluția acestor state, fără ca în continuare să țină cont de „unica învățătură justă”, de „rolul eliberator” al cutărui sau cutărui stat, de rolul primordial al unui singur partid. De asemenea, nu mai era nevoie de demonstrat cu orice preț „prietenia de secole” dintre anumite popoare și înfierarea altora ca dușmane. Majoritatea absolută a istoricilor au început să caute adevărul pentru a reda cât mai obiectiv rolul și locul statelor lor de origine, din care făceau parte, în istoria europeană.

Totodată, istoricii au purces și la alcătuirea unor noi manuale, unor noi concepte de predare, unor noi cursuri de predare a istoriei naționale. Nu a rămas în afara acestui proces nici Republica Moldova. Studiul domnului Sergiu Musteață este consacrat unui subiect extrem de important – educației istorice, cum a evoluat acest proces în condițiile Republicii Moldova începând de la primii pași ai reformei privind educația istorică și încheind cu impactul acesteia asupra societății moldovenești contemporane.

Lucrarea este structurată în două capitole de bază (I. Rolul istoriei în dezvoltarea societății și II. Predarea istoriei în Republica Moldova – între ideologie și propagandă politică), care sunt susținute de o listă impresionantă de Concluzii și Recomandări, Izvoare și Bibliografie, iar la final un rezumat în limba engleză. Partea a doua a cărții conține 29 de anexe care reprezintă un șir de documente, unele dintre ele inedite publicului larg, care demonstrează amestecul direct și abuziv al politicului în domeniul educației istorice în Republica Moldova.

Elucidarea acestui subiect a necesitat

Sergiu Musteață

Educația istorică
între discursul politic și identitar
în Republica Moldova

Sergiu Musteață, *Educația istorică între discursul politic și identitar în Republica Moldova*, Seria IDN, M3, Chișinău: Pontos, 2010

mai întâi de toate o abordare teoretică a rolului istoriei în dezvoltarea societății umane, în care autorul examinează așa aspecte cum ar fi: istoria și istoricul, istoria și politica, învățământul istoric și identitatea națională, dreptul la istoria adevărată și predarea acesteia în școală, locul curriculumului și a manualului școlar de istorie în realizarea obiectivelor educaționale.

Referindu-se la rolul educativ al istoriei care, în opinia lui Sergiu Musteață, este „o pregătire fără de preț pentru a fi cetățean independent, activ și responsabil”, autorul definește două obiective esențiale: „În primul rând, prin educație se oferă posibilitatea de a obține cunoștințe și de a dezvolta abilități, în al doilea rând, posibilitatea de a educa și cultiva generației în creștere anumite valori și principii de viață”. Dintre acestea, „formarea spiritului de toleranță și respect față de colegii, prietenii, vecinii de o altă cultură, limbă și religie este esențială”. Dar, subliniază autorul, pentru ca toate acestea să ducă la rezultatele scontate, în fața istoricilor din Republica Moldova mai stă o problemă destul de importantă: *cum să purificăm istoria națională de mistificările din perioada sovietică?*, fiindcă numai o istorie care prezintă obiectiv evoluția societății de aici din timpurile străvechi și până în prezent, poate

contribui pozitiv la realizarea obiectivelor care stau în fața educației istorice. Pronunțându-se pentru un învățământ istoric național, autorul se detașează total de „trecerea de la o extremă (internaționalism/comunism) la alta (naționalism) sau să batem pasul pe loc”. „Spiritul moderat și echilibrat al eroului istoric”, și nu numai, am adăuga, trebuie promovat astăzi în mod consecvent în procesul de scriere a istoriei, concluzionează autorul.

Compartimentul de bază al lucrării este consacrat problemei predării istoriei în Republica Moldova, proces care, de la obținerea independenței se află permanent între ideologie și propaganda politică. Bun cunoscător al bibliografiei locale și străine, Sergiu Musteață examinează detaliat etapele acestui proces istoric.

Autorul, pe bună dreptate, tratează drept o poluare a științei istorice politica partidului comunist față de istorie din perioada URSS, „moldovenismul” promovat în raioanele din stânga Nistrului devenind partea esențială a politicii regimului și în regiunea dintre Nistru și Prut. El apreciază cercetarea și predarea în RSSM „ca o activitate intenționată de a reda trecutul în mod subiectiv, de a modela un trecut dorit”.

Revenirea partidului comunist la putere în anul 2001 a avut urmări deplorabile pentru învățământul istoric din Republica Moldova. Tendința de a introduce cursul de Istoria Moldovei și publicarea în anul 2002 a proiectului Curriculumului, realizat „în spiritul istoriografiei sovietice”, au afectat grav educația istorică, aruncând societatea moldovenească în discuții inutile, proteste de stradă. Renunțând în același an la ideea de a introduce cursul de *Istorie a Moldovei*, guvernarea comunistă, prin intermediul unor organisme și instituții internaționale și non-guvernamentale, s-a agățat de alt „colac salvator”, cursul de *istorie integrată*, care, în acel moment concret-istoric a fost utilizat, după cum remarcă autorul „împotriva cursului de *istoria românilor*”, această insistență a guvernării comuniste fiind apreciată drept „ambiție politică”. Politica guvernării comuniste a afectat nu numai societatea moldovenească, ci, după cum subliniază autorul, ea „s-a răsfrânt direct asupra relațiilor dintre Republica Moldova și România”. Cu alte cuvinte, guvernarea comunistă din anii 2001-2009 a încercat nu numai poluarea științei istorice, dar și a afectat, prin introducerea pe cale administrativă

a cursului de *istorie integrată*, a unor manuale cu conținuturi „moldoveniste”, scrise totuși destul de prost, a poluat serios educația istorică în Republica Moldova, a provocat stagnarea reformei educaționale, aruncând învățământul istoric „cu peste zece ani în urmă”.

Acțiunile regimului comunist începute în anul 2008 (încercarea de modificare a Legii cu privire la activitatea editorială, Regulamentul cu privire la evaluarea și selectarea manualelor pentru învățământul preuniversitar, precum și „renumitele” demersuri semnate de V.Stepaniuc din anul 2009) au eșuat odată cu pierderea puterii politice de către comuniști. Dar ce prezintă adepții „moldovenismului” deveniți, la un anumit moment, „renumiți istorici”, autori de manuale, fără susținerea politică a regimului?

În același timp, autorul analizează pe larg, uneori cu lux de amănunte, activitatea instituțiilor științifice academice și universitare, a oamenilor de știință și cultură, a profesorilor din școlile și liceele republicii, organizațiilor non-guvernamentale etc., care s-au opus constant, prin publicații bine argumentate științifice, hotărâri etc., aberațiilor guvernării comuniste privind istoria și învățământul istoric în Republica Moldova, dar și „compunerilor” cu iz „moldovenist” ale „iubitorilor de istorie”.

În urma examinării manualelor din Transnistria, autorul conchide că „generația tânără din teritoriile aflate sub controlul autorităților separatiste este educată, prin intermediul manualelor de istorie, în spiritul urii și neîncrederii față de autoritățile de la Chișinău și populația care se identifică drept români”.

Studiul lui Sergiu Musteață se încheie cu *Concluzii și recomandări* în care autorul consideră necesară o „intervenție chibzuită a profesioniștilor din domeniul științelor educației și istoriei care să stabilească o concepție echilibrată a educației istorice”. Recomandările sugerate Ministerului Educației pot constitui un fundament solid pentru realizarea concluziei citate mai sus.

În încheiere, țin să subliniez faptul că lucrarea, dedicată unui subiect sensibil al istoriei noastre contemporane, este realizată la un nivel științific apreciabil. Examinarea minuțioasă a surselor istorice și istoriografice i-a permis autorului prezentarea unei concepții echilibrate privind evoluția educației istorice în Republica Moldova.